

Rasspecifik avelsstrategi för bearded collie

Fastställd av SKK år 202X

Utkast - ej för publicering!

Innehåll

INLEDNING	3
Avelspolicy	3
Regler och rekommendationer för uppfödare och hanhundsägare	3
Arbetet med RAS	3
Utvärdering av RAS	3
HISTORIK	4
Bearded collie i Sverige	4
POPULATION	5
Nuläge	5
Registreringar	5
Användning av avelsdjur	6
Inavelsgrad	8
Barnbarnskurvor	8
Avelsdebut	8
Generationsintervall	9
Mål & handlingsplan	10
FUNKTIONSEGENSKAPER	11
Nuläge	11
Vallanlagsprov	11
Mål & handlingsplan	12
VARDAGSMENTALITET	12
Nuläge	12
Mentalbeskrivningar	12
200-analysen	12
Mål & handlingsplan	14
HÄLSA	15
Nuläge	15
Höftledsdysplasi	15
HD-index	16
Armbågsledsdysplasi	16
Mål & handlingsplaner	17
Autoimmuna sjukdomar	18
Nulägesbeskrivning	18
Addisons sjukdom	18
SLO	18
Sköldkörtelrubbing	19
Mål & handlingsplan	19
EXTERIÖR OCH FUNKTION	20
Nuläge	20
Mål & handlingsplan	20
HANDLINGSPLAN FÖR RASKLUBBEN	22
KÄLLFÖRTECKNING	22

INLEDNING

Specialklubben för bearded collie (SBC) har som övergripande ansvar att väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda samt exteriört fullgoda och rastypiska individer. Ärftlig variation är nödvändig för rasens möjlighet att fortleva. Därför ska aveln vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet och funktion eller tömmer rasen på genetisk variation.

Avel och uppfödning ska ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftningen, Svenska Kennelklubbens grundregler, konsumentköplagen samt rasspecifika hälsoprogram och den utifrån rasstandardens utarbetade avelspolicyn, med riktlinjer som stöd för avelsarbetet, som SBC arbetat fram.

Regler och rekommendationer för uppfödare och hanhundsägare

- Bibehålla den genetiska variationen, bibehålla en låg inavelsgrad och öka den tillgängliga avelsbasen.
- Bibehålla rasens goda hälsa som möjliggör ett långt liv utan hälsostörningar.
- Bibehålla en rastypisk mentalitet.
- Bibehålla funktionell exteriör och motverka ytterligheter.
- Bibehålla en god reproduktionsförmågan (genitalia, parning, dräktighet, valpning och omhändertagande av valpar).

Arbetet med RAS

Den rasspecifika avelsstrategin (RAS) är en handlingsplan för avel. Den beskriver både problem och starka sidor som kan finnas inom rasen och rymmer de avelsrekommendationer som SBC:s medlemmar kommit överens om. RAS för bearded collie fastställdes av Svenska Kennelklubbens avelskommitté 2006-04-26.

Sedan 2006 har ett antal revideringar gjorts. Bland annat så har det tillkommit information om forskningsresultat gällande SLO, hälsoenkät för kartläggning av SLO och Addisons samt analys om mentalitet utifrån MH och BPH. Klubben har också gjort en hälsoenkät 2020 och en mentalenkät 2022. 2021 gjorde SKK en så kallad beteende- och personlighetsbeskrivning hund 200-analys. Förankring har skett genom workshop, raskonferens och medlemsmöten. Ett utkast har funnits tillgängligt på klubbens hemsida med uppmaning till medlemmar att komma med respons och synpunkter.

Utvärdering av RAS

Avelsfunktionärerna rapporterar kontinuerligt om utvecklingen i rasen och hur målen i RAS uppfylls. Rapporteringen ska ske genom lämplig informationskanal. Vart femte år ska SBC:s styrelse och avels- och uppfödarsektionen initiera en grundlig uppföljning och vid behov starta en revideringsprocess av RAS. Det är varje uppfödarens och hanhundsägares ansvar att fatta beslut som tar hänsyn till genetisk variation, hälsa, mentalitet och exteriör.

HISTORIK

Ursprung och historia

Bearded collien är förmodligen en av Storbritanniens äldsta vallhundsraser. Tyvärr finns inte mycket dokumentation om rasen, men en allmänt accepterad teori är att bearded collien härstammar från hundar liknande komondoren.

På 1700-talet drev bearded collies boskap från Skotska höglandet ner till södra Skottland och England där boskapen såldes på marknader. Herdarna skickade upp hundarna i bergen där de, ivrigt skällande, satte djuren i rörelse. Färden söderut kunde ta flera veckor och när boskapen var såld fick hundarna ofta klara sig hem själva. Det fanns från början två typer, en gråvit som kom från de södra gränstrakterna, samt en brunvit som kom från höglandet. Senare blandades de två typerna.

1944 hände det som gjorde att rasen är vad den är idag, världen över. Mrs G O Willison beställde en arbetande shetland sheepdog genom en återförsäljare. Denne fick dock inte tag i någon passande sheltie. Istället skickade han en valp efter en bearded collietik som parats med hans egen bearded colliehane. När Mrs Willison fick den chokladbruna valpen antog hon att det var en blandras, men valpen överträffade alla förväntningar och Mrs Willison var mer än nöjd.

Två månader senare kom en herde på besök till gården. Han berättade att hunden var en bearded collie. Detta var den legendariska tiken Jeannie of Bothkennar. Mrs Willison ville gärna få en valpkull efter Jeannie, en önskan som skulle resultera i många sorger och bekymmer. Att hitta en rasty-pisk hane var närapå omöjligt, men just när hon var nära att ge upp fick hon under en promenad syn på en härlig, ung bearded collie-hane. Det visade sig att hunden skulle placeras om och Mrs Willison erbjöd sig naturligtvis genast att köpa honom. Han hette David och registrerades som Bailie of Bothkennar. Alla registrerade bearded collies idag härstammar från Jeannie, David samt ytterligare några hundar som tillkom under åren som följde.

Bearded collien i Sverige

Bearded collien kom till Sverige 1960, först med hemvändande familjer som tillbringat tid i England och senare kom de första importerna.

1971 bildades rasklubben ”Bearded Collie Gruppen” och rasen ökade stadigt med registreringar. Rasklubben jobbade tidigt med att anordna utställningar och aktiviteter som arbetsprov och unghundsbeskrivningar. 1975 väcktes frågan om HD-röntgen vilket ledde till att uppfödarna började röntga sina avelshundar. Under 1980-talet har rasen mycket goda registrerings-siffror och fler och fler bearded collies ses på lydnadsplanen, agilitytävlingar och vid bruksprov. Det fanns under 1980-talet ett 50-tal uppfödare av rasen.

1990 får klubben officiell status och blir specialklubb, den byter namn till Specialklubben för Bearded Collie. Under 1990-talet nådde rasen högst antal registreringar och låg på 20-i-topp-listan alla raser i Sverige. Klubben började att anordnade officiella utställningar och lydnadsprov. Några medlemmar började att valla får med bearded collie.

Under 2000-talet har både antalet registreringar och medlemsantalet sjunkit. År 2000 instiftades allroundplaketter som hundar genom att tävla olika grenar, visas på utställning, höftledsröntgas och få mental känd status kvalificera sig till. Klubben börjar också att arrangera mästerskap i fårvallning.

Från att rasen kom till Sverige och fram till dags datum har ras/specialklubben verkat för att medlemmarna i hela landet ska få stort utbyte av att vara medlem i klubben. Verksamheten är decentraliserad med hjälp av distriktsombud. Rasen har utvecklats till att ha hög exteriör kvalitet och fina rasegenskaper som gör att den passar som familjehund och allroundhund.

POPULATION

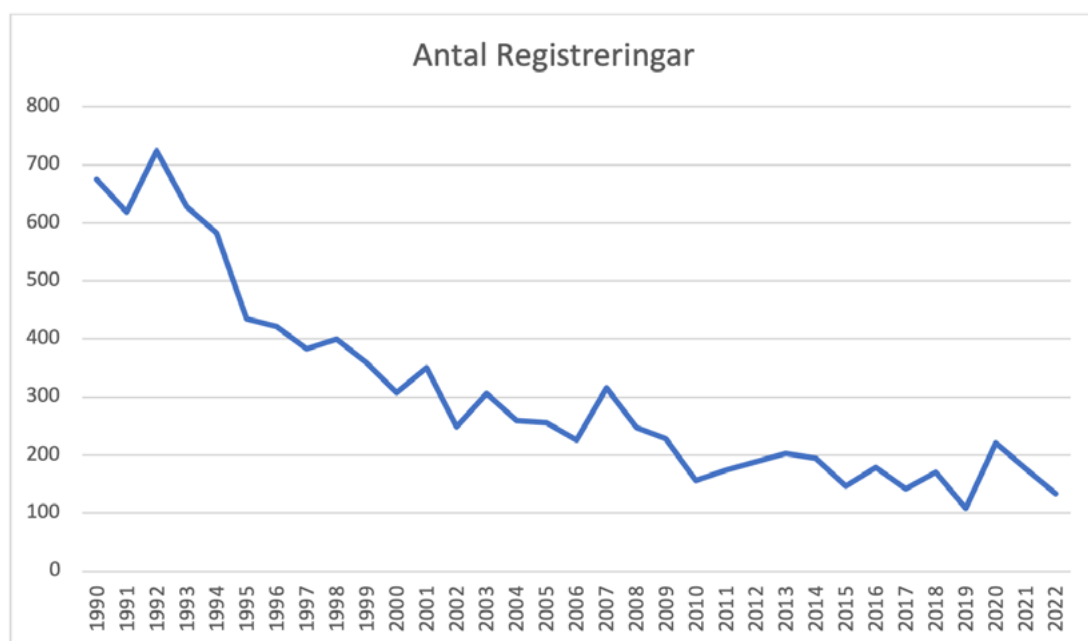
Nuläge

Registreringar

Registreringsstatistik från 1990 och framåt finns tillgänglig på SKK avelsdata.

Rasen hade de högsta registreringsciffrorna under första halvan av 1990-talet, med 1992 som ett rekordår med 724 registreringar. Rasen visar därefter en successivt neråtgående trend av antalet födda kullar och därmed även antal registrerade valpar.

Ser man endast till de senaste 5 åren, 2018-2022, har registreringarna legat på 162 i snitt, med lägst antal år 2019 med endast 108 registreringar.

Källa SKK avelsdata

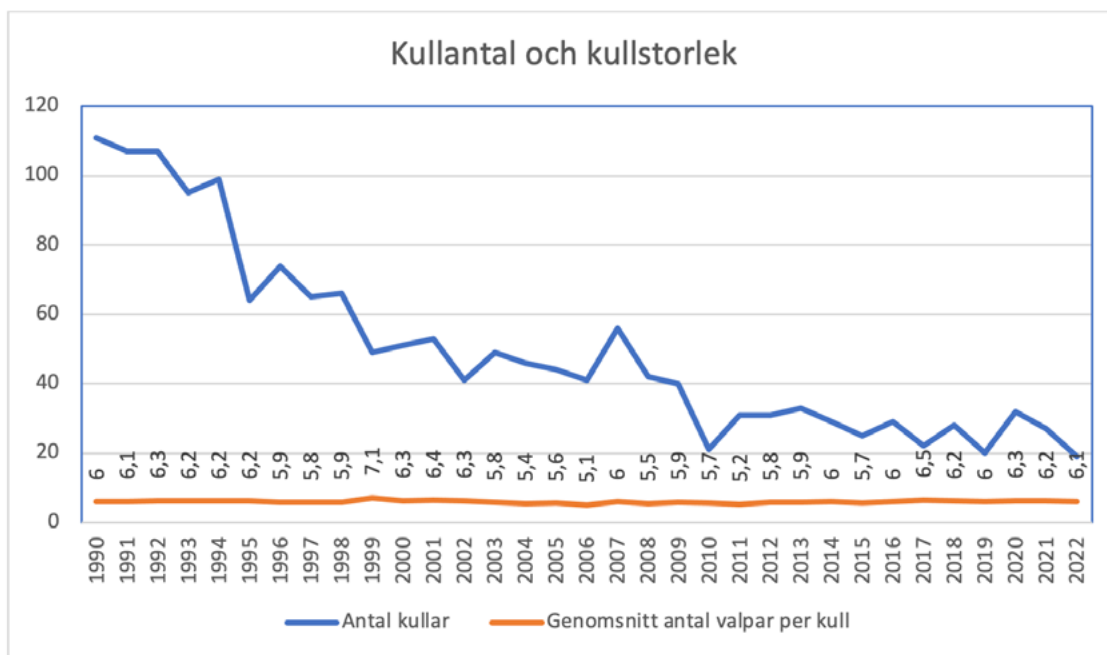
Antalet importerade hundar låg fram till 2004 på mellan 1-4 per år. 2005-2017 ökade importerna till cirka åtta i genomsnitt per år. De senaste fem åren har antalet importer legat på cirka fem per år.

Antal importer

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
4	8	8	9	8	6	8	10	12	10	6	4	9	4	4	5	3	5	9

Källa SKK avelsdata

Antalet valpar per kull har i genomsnitt legat mellan 5,1 och 7,1 under hela perioden 1990-2022. Ingen trend tyder på en förändring av antalet valpar per kull.

Källa SKK avelsdata

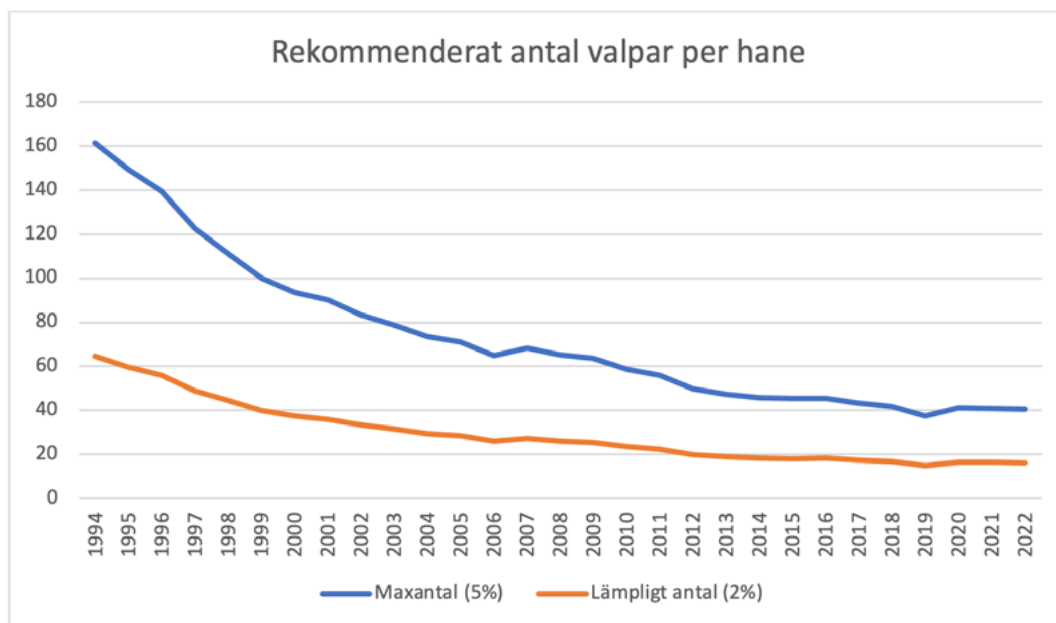
Användning av avelsdjur

För att bevara ärftlig variation krävs att man beaktar antal hanhundar i avel och hur de används. Rekommenderat antal valpar per hanhund ligger på 2% av en generation (5 år) enligt SKK och FCI. 5% är en maxgräns som ej ska överstigas. En hund som har fler valpar, eller fler barnbarn, än rekommendationerna benämns avelsmatador.

I revideringen från 2018 baserade man det rekommenderade maxantalet på hur populationen såg ut åren som ledde fram till 2018. Det rekommenderade antalet var då 17 valpar med maxantal 43. Sedan dess har antalet registrerade valpar sjunkit. Det nya rekommenderade antalet valpar per hane är 16 med ett maxantal på 40. En önskvärd maxnivå för antalet barnbarn för både hane och tik ligger på ungefär det dubbla.

De senaste fem åren (2018-2022) uppnådde följande hanhundar den angivna maxgränsen:

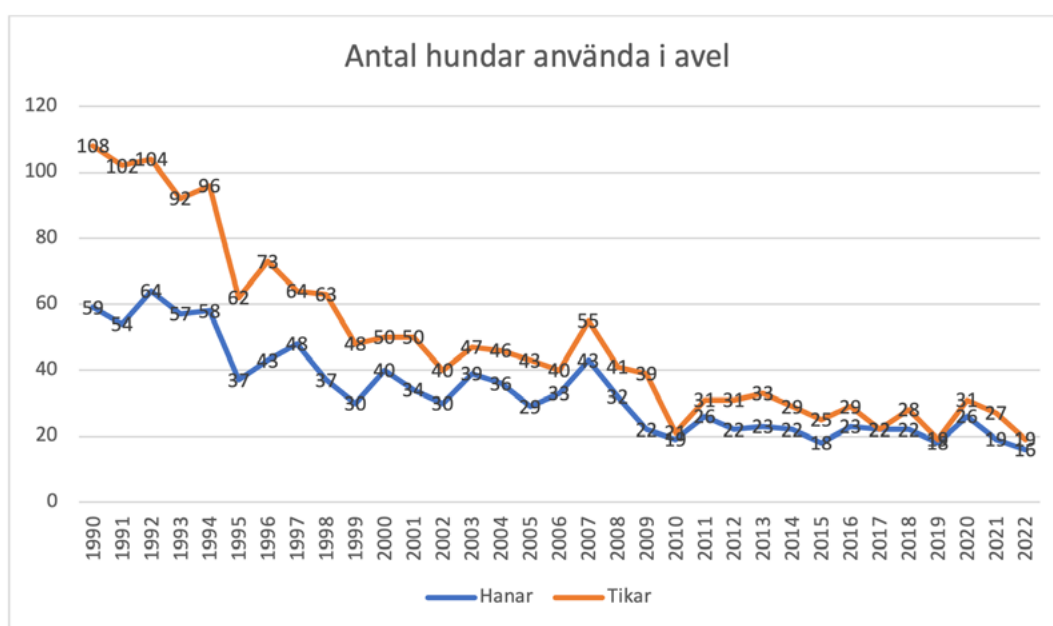
- Alistair's King of the Castle - 63
- Goonie's Highlander Lad - 62
- Alistair's Teach Me Tiger - 59
- Alistair's Uppercut - 54
- Beardieboys Jackpot Winner - 54
- Moonfellow Free Spirit - 53
- Alistair's Peace and Love - 49
- Philemon Breaking News - 48
- Sunday Mornings Goldenking - 45
- Alistair's Jolly Good Fellow - 45

Källa SKK avelsdata

Genetisk variation är nödvändig för allt liv och för alla former av avel. Utan tillräcklig variation blir det omöjligt att selektera för önskade egenskaper och det blir förr eller senare nödvändigt med korsningsavel. En hållbar avel är därför beroende av att den tillgängliga avelsbasen utnyttjas effektivt. Lika många hanar som tikar bör användas i avel och ingen enskild hund bör få för många avkomor.

Det är varje uppfödarens och hanhundsägarens ansvar att bedriva en långsiktigt hållbar avel. Mellan åren 2018 och 2022 registrerades 777 valpar efter 64 hanar och 90 tikar. De tio mest använda hanarna var fäder till 39% (301 st) av valparna, medan de tio minst använda hanarna stod för 4,8% (37 st) av valparna.

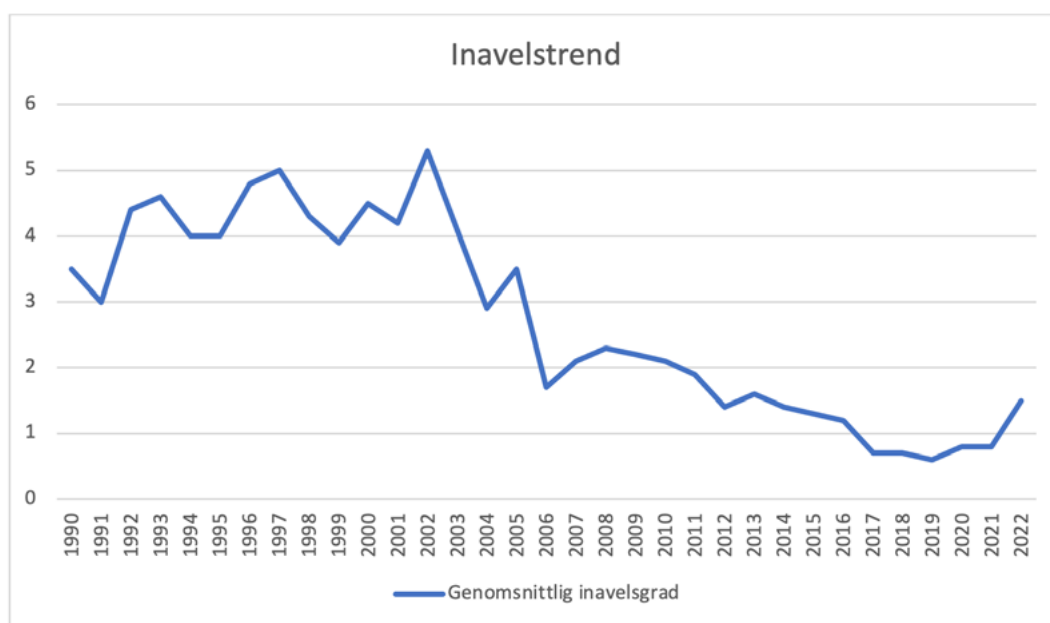

Källa SKK avelsdata

Inavelsgrad

Inavelsgraden är beräknad på fem generationer och visar hur mycket inaveln ökat i rasen under de föregående fem generationerna. Inavelsnivån för en ras bör inte överstiga 2,5% räknat på fem generationer.

Inavelsgraden var något högre under 1990-talet och början av 2000-talet. Sedan 2006 har den genomsnittliga inavelsgraden legat under 2,5%. Genomsnittet de senaste tio åren (2013-2022) är 1,06 %.

Källa SKK avelsdata

Barnbarnskurvor

De flesta uppfödare håller sig inom maxgränsen när det gäller antal valpar efter en avelshund. Däremot finns några hundar som haft fler barnbarn än vad som är lämpligt, några av dessa har även producerat för många valpar. Aktuella siffror finns på SKK Avelsdata (raser - avelsstruktur barnbarn).

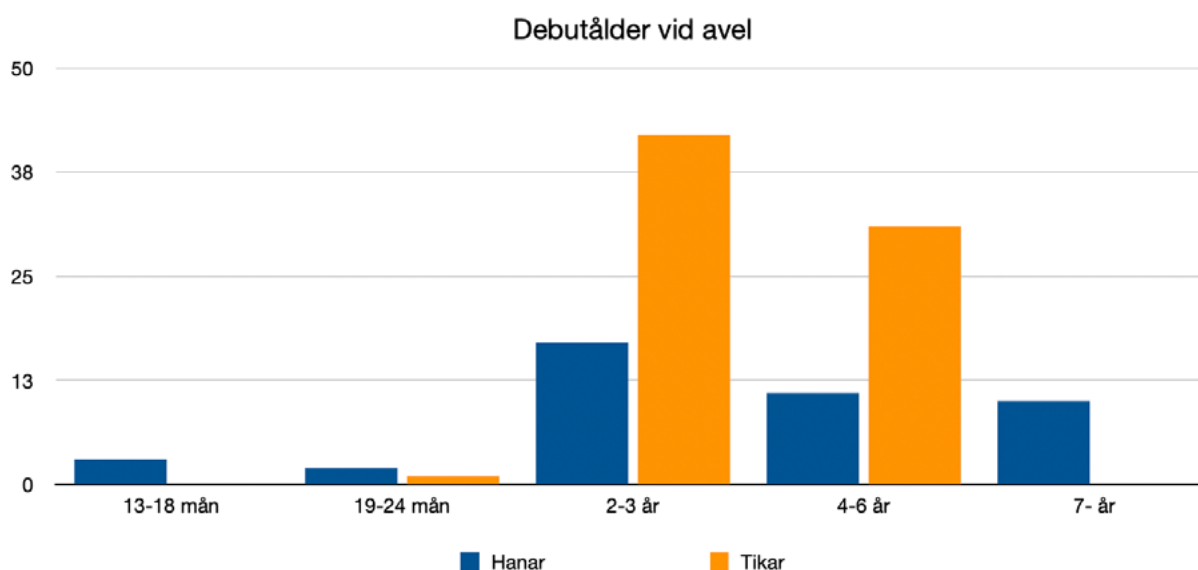
Avelsdebut

Hanhund och tik ska inte användas i avel förrän vid den ålder då de uppvisar en vuxen individs fysiska och psykiska mognad. En bearded collie kan inte anses vuxen före två års ålder.

De senaste fem åren debuterade 74 tikar och 43 hanar i avel. De flesta, 42 tikar och 17 hanar, var mellan 2-3 år vid sin debut. Det var även många som gjorde sin debut mellan 4-6 års ålder, 31 tikar och 11 hanar. 10 hanar som var 7 år eller äldre debuterade i avel.

Några hundar var väldigt unga vid sin avelsdebut. En tik och två hanar debuterade när de var mellan 19 och 24 månader gamla. Tre hanar gjorde debut när de var mellan 13 och 18 månader gamla.

Diagrammet visar ålder på de hundar som gjorde avelsdebut 2018-2022:

Källa SKK avelsdata

Generationsintervall

Generationsintervallet har betydelse för inavelsökningen i rasen, då inaveln ökar för varje generation. Rekommenderat generationsintervall för hund är fem år. Ett kortare generationsintervall än fem år kan utgöra ett hot mot rasens hälsa och livsduglighet. Enligt Lathunden* var generationsintervallet 5 år 2015, 4,9 år 2016, 4,7 år 2017 och 4,6 år 2018. SBC har i dagsläget inte någon aktuell information för de senaste fem åren.

** Lathunden är ett program för att ta fram statistik för en viss ras från Svenska Kennelklubbens hund- och avelsdata och statistiskt hantera den information som officiellt finns registrerad. Lathunden togs ursprungligen fram av genetikern Per-Erik Sundgren som ett hjälpmedel till svenska uppfödare för att på ett effektivare sätt kunna göra avelsutvärderingar.*

Mål

En hållbar avel som gör att rasens bibehålls frisk, sund och har en hög genomsnittsalder.

Handlingsplan

Vid avelsplanering:

- i möjligaste mån bromsa förlusten av genetisk variation.
- beakta att fler individer bör gå i avel, gärna friska äldre hanar.
- vänta med att para en hund tills det att den uppnått mogen ålder (2 år).
- hålla sig till det rekommenderade antalet valpar per hanhund vilket är 2% av en generation. 5% är en maxgräns som ej bör överstigas. För närvarande är det rekommenderade antalet valpar per hane 16 med ett maxantal på 40.
- utnyttja möjligheten att kontrollera inavelsgraden via SKK:s avelsdata. Sträva efter en genomsnittlig inavelsgrad understigande 2,5%.
- beakta farfarskurvor.
- SBC upprättar en hanhundslita för att synliggöra fler hanar tillgängliga för avel runt om i landet.
- SBC anordnar regelbundna uppfödarträffar för fortbildning och gemensamma diskussioner kring avelsstrategier.

FUNKTIONSEGENSKAPER

Nuläge

Bearded collie är en kroppsvallare vilket innebär att de jobbar upprätt och utan eye. Vallningsegenskaper är inget statistiskt beteende som hundar automatiskt nedärver för att de är vallhundar. En del saker går att träna in men vallningsbeteendet är mycket en fråga om anlag. År 2003 började Specialklubben för Bearded Collie använda ett inofficiellt vallanlagstest i samarbete med Svenska Vallhundsklubben. Efter detta valde klubben att arbeta fram ett vallanlagsprov som blev officiellt 2007.

Bearded collie är en mycket duglig vallhund som arbetat långa pass i hård terräng, ofta självständigt på stora avstånd från herden. De egenskapsmässiga förutsättningar som krävs för ett användbart vallningsarbete är att bearded collie visar intresse för djuren, har uthållighet, samarbetar med föraren samt att den har en naturlig förmåga att balansera och reagera på flockens rörelse och andra uttalade signaler. Alla egenskaper som krävs för att kunna träna en hund till fungerande vallhund. Det är också egenskaper som gör att bearded collie är mycket allround och kan tränas i många andra hundsporter. Och kanske framförallt som skapar en trevlig familjehund.

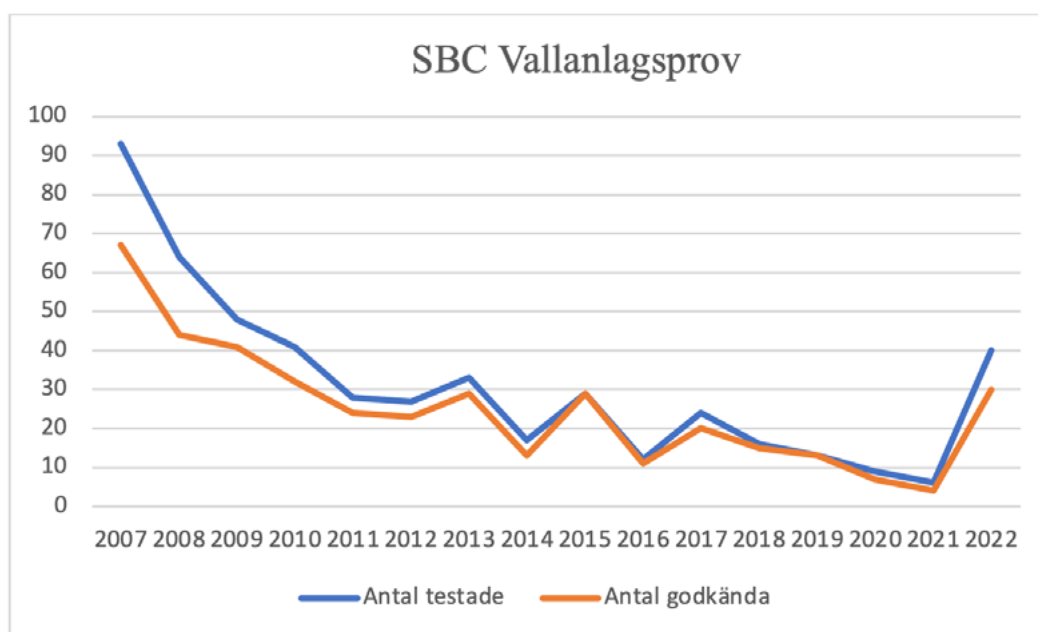
Vallanlagsprov

Statistik för SBC:s vallanlagsprov sedan detta blev officiellt 2007:

Mellan 2007 och 2022 har 402 bearded collie avlagt godkänt (officiellt) vallanlagsprov. Av samtliga testade blev fyra av fem bearded collie godkända på vallanlagsprov.

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Totalt
Antal testade	93	64	48	41	28	27	33	17	29	12	24	16	13	9	6	40	500
Antal godkända	67	44	41	32	24	23	29	13	29	11	20	15	13	7	4	30	402
% godkända	72%	69%	85%	78%	86%	85%	88%	76%	100%	92%	83%	94%	100%	78%	67%	75%	80%

Källa: Specialklubben för Bearded collie (2023)

Via Svenska Kroppsvallarklubben finns också möjlighet till att genomföra ett vallanlagstest (NHAT) samt vallarbetsprov (HWT). Sedan 2018 fram till 2022 har 20 bearded collie avlagt godkänt vallanlagstest (NHAT). De flesta bearded collie som genomfört SvKV:s vallanlagstest har även genomfört SBC:s vallanlagsprov.

Långsiktigt mål

- Bevara de vallegenskaper som är typiska för rasen

Handlingsplan

- Verka för att fler bearded collie avlägger vallanlagsprov
- SBC strävar efter att arrangera vallanlagsprov över hela landet

WARDAGSMENTALITET

Nuläge

Enligt rasstandarderna ska bearded collien vara "...vaken, livlig, aktiv och ha gott självförtroende. Den ska vara en mentalt stabil och intelligent vallhund, utan några tecken på nervositet eller aggressivitet."

Tack vare sitt ursprung som vallhund har rasen många fina egenskaper som gör att den är en utmärkt allroundhund. Den är av naturen uppmärksam, alert och följsam. Den har lätt att lära sig olika saker och har en vilja att vara till lags. Den är ofta social och tycker om människor och djur. Den hamnar sällan i bråk eller slagsmål. En vallhund är en reaktiv hund som kan reagera på ljud, men bör inte ha några överdrivna reaktioner. Det är av yttersta vikt att den avreagerar inom en rimlig tid.

Mentalbeskrivningar

Ett sätt att utvärdera rasens mentalitet är att använda sig av Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund (BPH) eller Mentalbeskrivning Hund (MH). Genom att få så många bearded collie beskrivna som möjligt kan man få en bild av rasens mentalitet. Det är värdefullt att uppfödarna verkar för att deras valpköpare beskriver sina hundar och att uppfödarna själva beskriver sina avelsdjur i en så stor utsträckning som möjligt. Individer som speglar hela populationen bör beskrivas för att ge en så korrekt bild som möjligt av rasen.

200-analysen (BPH)

Kommittén för hundars mentalitet, KHM, har tagit ett beslut om att samtliga hundraser med minst 200 beskrivna individer ska få en utförlig redovisning av resultaten för Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund, BPH. Den så kallade 200-analysen avser att stötta och inspirera special- och rasklubbarna i mentalitetsarbetet. Nedan är en sammanfattning av analysen som gjordes 2021.

- Den övergripande bilden av bearded collie visar på en ras som till exempel upplevs som förhållandevis trygg, relativt lekfull och glad i främmande människor och relativt nyfiken.
- Ett mindre antal hundar blir arga på låg nivå.
- Variation i olika omfattning förekommer avseende alla egenskaper utom Ljudlig och Arg "över alla moment" där få hundar visar dessa beteenden.

- Analysen visar att beteendevariationen bland de beskrivna hundarna är stor avseende exempelvis socialitet/hälsning, nyfikenhet, lekintresse och underlagsosäkerhet.
- Viss variation förekommer avseende sociala rädslor, men de allra flesta är helt orädda.
- Miljörädsla förekommer av olika grad och det är vanligare att hundarna avståndsreglerar, det vill säga undviker det som skrämmer, än att de visar sin rädsla genom att bli passivt stillastående.
- De beskrivna hundarna visar inte någon hotfullhet mot en främmande person och de är inte heller benägna att avancera framåt med hotfull attityd de första sekunderna efter att de blivit överraskade/överrumplade av halvfiguren i moment 4, så kallad offensiv reaktion.
- Viss variation av hotfullhet kan ses vid den långsamt närmande maskerade personen i moment 6.

Avsikten med BPH är inte att likrikta alla hundar/hundraser. Så länge rädslor och aggressioner håller sig inom acceptabla ramar och övriga mentala egenskaper motsvarar uppfödarens och hundägarens förväntningar finns det ingen anledning att sträva efter att göra om raser. (Källa 200-analysen)

Fram till och med 2022 har 264 bearded collie genomgått Mentalbeskrivning Hund (MH).

MH-översikt för hundar födda 2012-2022:

Sammanställning per år	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Totalt för 2012-2022
Antal födda	181	195	174	143	173	142	174	119	201	167	116	1 785
Antal starter BPH	17	17	26	21	29	23	22	8	18	15		196
varav genomförda BPH	16	14	23	19	25	21	17	7	14	13		169
Med skott	13	13	21	19	23	19	17	7	14	13		159
varav - hanar	8	6	10	8	11	8	9	4	6	2		72
varav - tikar	5	7	11	11	12	11	8	3	8	11		87
Utan skott	3	1	2	0	2	2	0	0	0	0		10
varav - hanar	1	0	1	0	2	1	0	0	0	0		5
varav - tikar	2	1	1	0	0	1	0	0	0	0		5
Ägaren avstår skott	1	1	0	2	0	1	1	1	1	0		8
Beskrivaren avbryter	0	1	0	0	2	1	2	1	3	2		12
Ägaren avbryter	1	2	4	2	2	1	3	0	1	0		16
Oacceptabelt beteende	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Fördjudad genomgång	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0

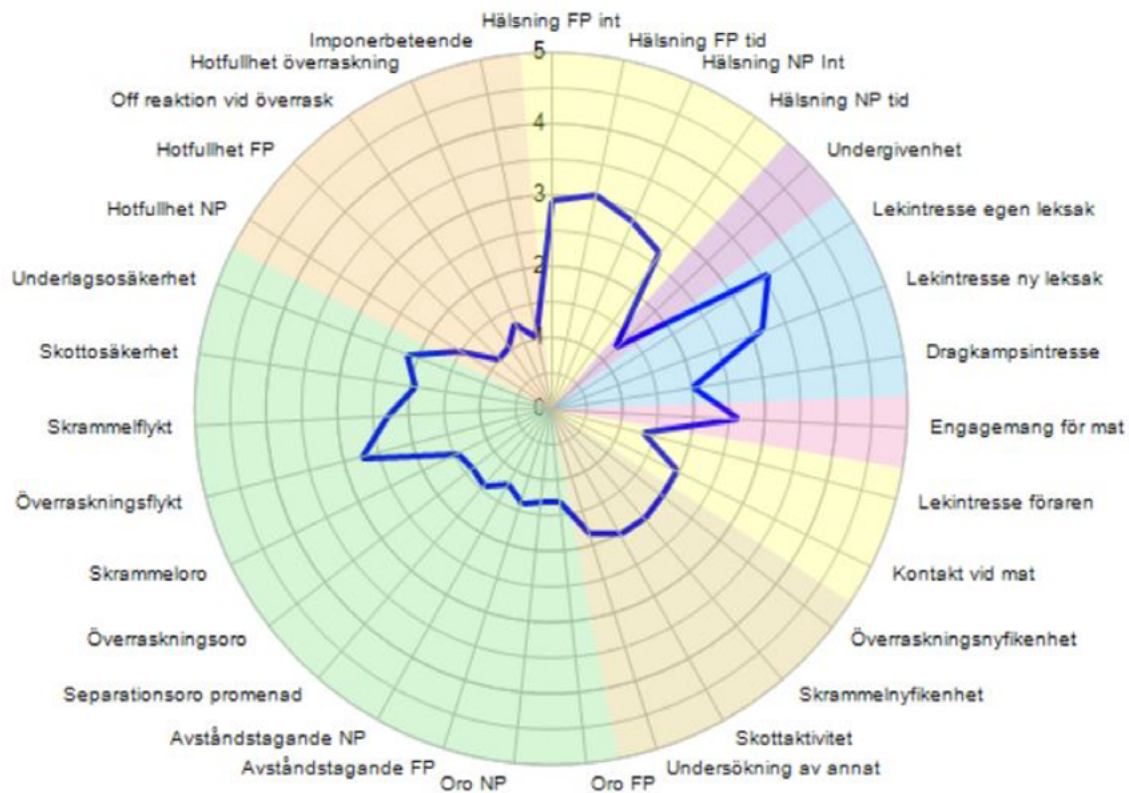
Fram till och med 2022 har 230 bearded collie genomfört Beteende och Personlighetsbeskrivning Hund (BPH).

BPH-översikt för hundar födda 2012-2022:

Sammanställning per år	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal födda	181	195	174	143	173	142	174	119	201	167	116
Känd mental status	1	4	3	4	1	1	2	-	1	-	-
varav - hanar	1	2	1	1	1	-	1	-	1	-	-
- tikar	-	2	2	3	-	1	1	-	-	-	-
Beskrivaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avbrutit MH (före 2002-07-01)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oacceptabelt beteende	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avstår skott	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avsteg från avreaktion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

BPH-översikten i SKK avelsdata visar antalet bearded collie som fötts per redovisat år och hur många av dessa (svenskfödda) som har ”genomförd BPH”, om de deltagit med eller utan skottmomentet, om de har avbrutit beskrivningen osv. *Observera att översikten är fördelad per födelseår och inte på beskrivningsår. Det medför att den förändras (i avelsdata) så snart en ny hund har beskrivits.*

I spindeldiagrammet för rasen hänförs de beteenden hundarna uppvisar till olika beteendegrupper. Dessa är identifierade med en färgkodning för att ge en överskådlig redovisning av hundarnas beteenden. I spindeldiagrammet för rasen har hundarnas reaktioner från BPH bearbetats med hjälp av en beräkningsmodell varefter ett medelvärde per spindelarm har tagits fram.

Långsiktiga mål

Bevara den rastypiska mentaliteten som beskrivs i rasstandarden ”...vaken, livlig, aktiv och ha gott självförtroende. Den ska vara en mentalt stabil och intelligent vallhund, utan några tecken på nervositet eller aggressivitet.”

Handlingsplan

- För att uppmärksamma eventuella förändringar i rasens beteende är det önskvärt att fler hundar genomgår BPH.
- SBC subventionerar medlemmar som beskriver sina hundar, för att få fler ägare att genomföra BPH.
- Avels- och uppfödarsektionen erbjuder utbildningar via webinarium och raskonferenser i ämnet.
- Motivera distriktsombud att arrangera BPH.

HÄLSA

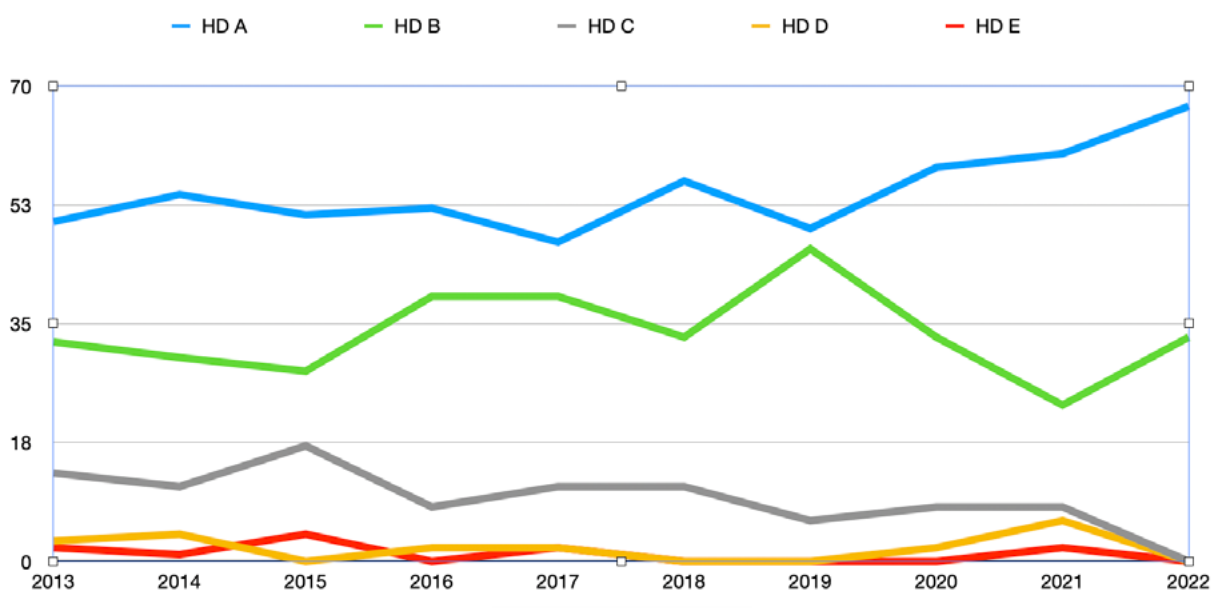
Nuläge

Höftledsdysplasi (HD)

Bearded collie är ansluten till SKK:s hälsoprogram nivå 2 avseende höftledsdysplasi (HD), vilket innebär att avelsdjur ska ha känd höftledsstatus. Sedan 1 januari 2018 har rasen även HD-index. Index innebär att man, förutom individens eget röntgenresultat, även tar hänsyn till släktingars resultat för att skatta nedärvningsförmåga (avelsvärde) avseende HD. HD-index publiceras i SKK Avelsdata och uppdateras varje vecka.

Eftersom index är ett bättre mått på hundens nedärvningsförmåga än enbart dess röntgenresultat, bör avelsarbetet avseende HD i raser där index finns tillgängligt baseras på hundens indexvärde snarare än på röntgenresultatet. SKKs generella rekommendation är att föräldradjurens genomsnittliga index vid parningstillfället (d.v.s. avkommans preliminära kullindex) ska vara större än 100, vilket innebär att avkommorna förväntas få bättre HD-status än genomsnittet i rasen. Om den här rekommendationen efterlevs kan den genetiska utvecklingen avseende HD förväntas gå åt rätt håll.

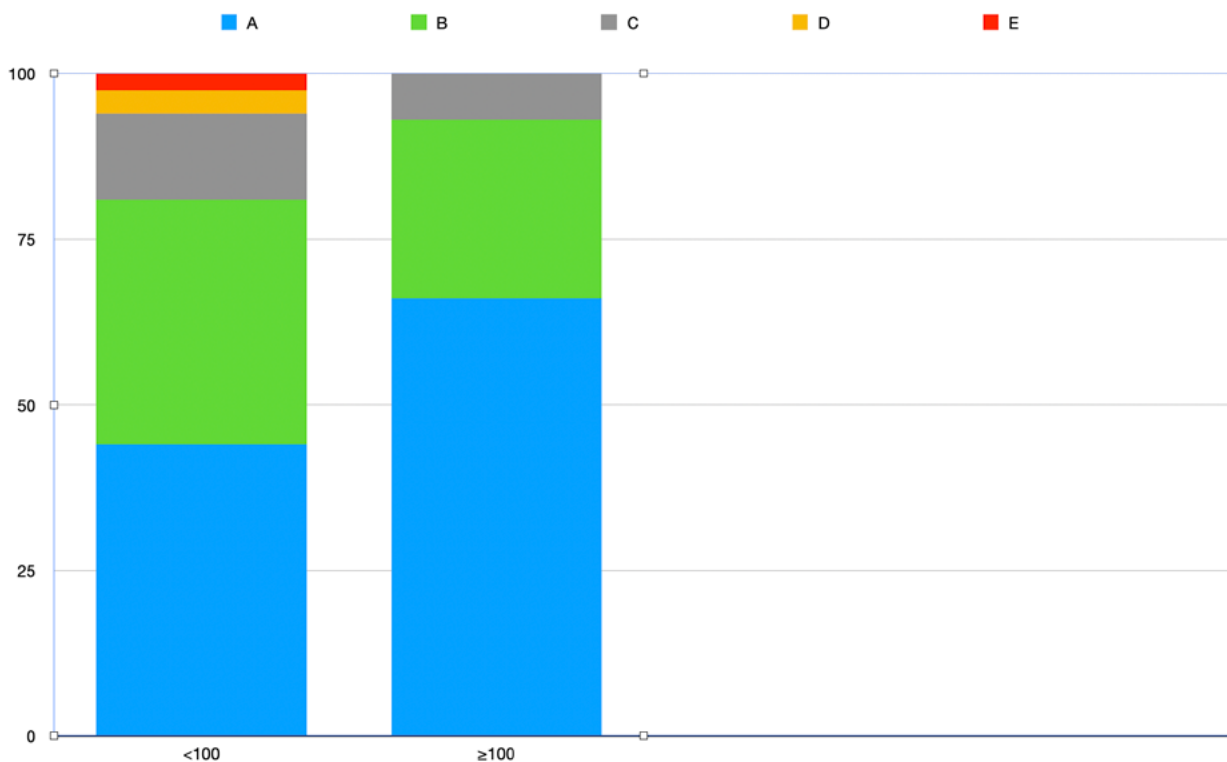
Hundar med HD grad D eller E får inte användas i avel, oavsett HD-index. Vid parning med utländskt avelsdjur, där index för HD saknas i SKK:s databas, ska det utländska avelsdjuret vara röntgat med ett känt HD-resultat. SKK:s rekommendation är tik som paras med hane utan index, självska ha ett index på minst 100.

HD-resultat i procent efter födelseår. Källa SKK Avelsdata.
(Endast några få röntgade hundar födda 2022.)

HD-index

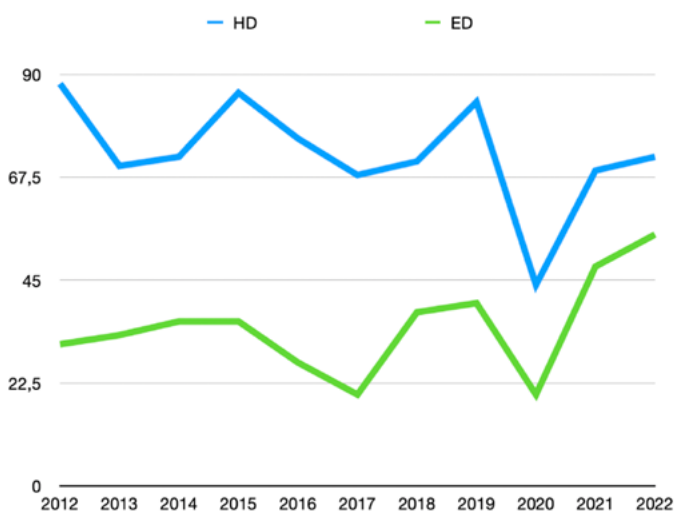
Sedan HD-index infördes 2018 har 116 kullar tilldelats preliminärt kullindex. Siffran har varierat mellan 83 och 114. Genomsnittligt kullindex för samtliga kullar är 100 (100,23). Cirka 200 hundar med preliminärt kullindex har röntgats till och med 2022-12-31. Den totala statistiken för HD har inte förändrats nämnvärt sedan index infördes, men om man jämför kullar med beräknat kullindex på lägst 100 med kullar som haft beräknat kullindex under 100 syns en tydlig skillnad.

Utfall i % sedan HD-index infördes 2018.
Källa SKK Avelsdata.

Armbågsdysplasi (ED)

Bearded collie är ansluten till SKK:s hälsoprogram nivå 1 avseende armbågsledsdysplasi (ED), vilket innebär att resultat av ED-röntgen registreras i SKK Avelsdata. I bearded colliens ursprungsland rekommenderas att man röntgar armbågslederna på avelsdjuren. I Sverige saknas det idag krav på

armbågsledsröntgen men andelen hundar som röntgas samtidigt som de genomgår HD-röntgen ökar.

Av hundar födda år 2013-2022 i Sverige är totalt 290 hundar armbågsledsröntgade. Av dessa har 21 st (7,2%) bekräftade fel; 13 med grad 1, 1 med grad 2 och 7 med grad 3.

Motsvarande siffror i föregående RAS 2018 var för 2008-2017:

286 röntgade hundar varav 17 st (5,9%) med bekräftade fel; 13 med grad 1, 3 med grad 2 och 1 med grad 3.

Antalet hundar med ED har alltså ökat under de senaste fem åren och målet att förbättra ledhälsan har inte uppnåtts.

Se SKK:s policyuttalande beträffande ED som gäller från 2024-01-01.

Födelseår: 2008 - 2022 Typ: ED kombinationer Visa

Föräldradjurens diagnos vid parningstillfället

Föräldradjur		Kullar födda														
Kombinationer		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ED ua (0)	ED ua (0)	15	6	5	5	1	4		2				1	5	3	1
ED ua (0)	ED grad 1	1		1												
okänt	ED ua (0)	19	23	4	8	12	13	8	10	13	6	8	4	9	8	10
okänt	ED grad 1				1											
okänt	okänt	7	11	11	17	18	16	21	13	16	16	20	15	18	16	8

*Procentuellt sett görs fler kombinationer idag med hundar som har okänd ED-status än tidigare.
Ur SKK:s Avelsdata*

Långsiktiga mål

Att rasens ledhälsa förbättras.

Kortsiktiga mål

Att fler uppfödare använder sig av HD-index.

Att fler avelsdjur röntgas för ED.

Handlingsplan

Verka för att

- minst 50% av varje års registrerade hundar HD-röntgas för att kunna skapa mer tillförlitligt HD-index.
- att uppfödare motiverar sina valpköpare att HD-röntga sin hund.
- att föräldradjurens genomsnittliga index vid parningstillfället (d.v.s. avkommans preliminära kullindex) bör vara större än 100
- att fler kombinationer görs med avelsdjur som har känd ED-status.

AUTOIMMUNA SJUKDOMAR

Nuläge

År 2020 gjorde SBC en generell, digital hälsoenkät i rasen. Ingen åldersgräns sattes på hundarna och även avlidna hundar kunde inkluderas. 282 hundar ingick i undersökningen och 232 av dem var i livet när undersökningen gjordes.

Det är känt sedan tidigare att två autoimmuna sjukdomar är överrepresenterade i rasen - Addisons sjukdom och SLO - symmetrisk lupoid onychodystrofi. Övriga sjukdomar uppträder sporadiskt och anses inte vara problem i rasen. Hälsoenkäten finns att ladda ner från SBC:s hemsida.

Addisons sjukdom

Addisons sjukdom är en sjukdom orsakad av en underfunktion av binjurarna. Binjurebarken förstörs efterhand, vilket resulterar i att binjurebarken utsöndrar för små mängder av de livsviktiga hormonerna glucokortikoider och mineralkortikoider. Symptomen på sjukdomen varierar men oftast ses svaghet, trötthet, nedsatt aptit och kräkningar. Diagnosen ställs med hjälp av en ACTH stimuleringsprov. Addison's sjukdom kan behandlas medicinskt med god prognos.

Den vanligaste orsaken till Addisons är en autoimmun sjukdom där kroppen bildar antikroppar mot binjurarna. Addisons kan även uppkomma av andra orsaker (exempelvis cancer i binjurarna, amyloidos etc.) men detta är mycket ovanligt. Hos bearded collie har konstaterats att det förekommer en genetisk disposition för att utveckla Addisons. Forskare vid UC Davis i USA har hittat en signifikant markör på kromosom 18 och flera mindre associationer på kromosomerna 11, 16 och 29. Deras forskning har visat att ju fler markörer en hund har desto större risk att utveckla sjukdomen. Exakt vilka gener som orsakar Addison's är ännu inte känt och det finns ännu inte något gentest. ([Gershony et al BMC Genomics \(2020\) 21.833 Genetic characterization of Addison's in Bearded Collies](#))

I SBC:s hälsoenkät 2020 uppgavs 1,8% (fem hundar) vara diagnostiserade med Addison's sjukdom. Hundarna har diagnostiserats mellan 18 månader och sex år. I föregående hälsoenkät (2013) uppgavs 2,2% av hundarna ha diagnosen, enligt Beacon for Health's register är siffran 3,1% och enligt den senaste hälsoenkäten från Storbritannien 1,4%.

SLO - symmetrisk lupoid onychodystrofi

Symmetrisk lupoid onychodystrofi är en autoimmun sjukdom som kan orsaka klokapelavlossning på i övrigt friska hundar. Sjukdomen förekommer bland annat hos riesenschnauzer och gordon setter. Diagnosen fastställs med hjälp av biopsi. Det finns ingen bot för sjukdomen men symptomen kan lindras med vissa behandlingar.

Det har varit känt sedan tidigare att SLO är starkt relaterad till DLA (dog leukocyte antigen). Den senaste forskningen visar att två DLA klass II-haplotyper är starkt relaterade till sjukdomen. Det finns även gener som inte tillhör DLA men ligger nära dessa på kromosom 12 som associeras med sjukdomen. Man har också fått träff på kromosom 17 som också är starkt länkad till SLO. (Gershony et al Genes (Basel), 2019 och Gershony et al Genes (Basel), 2021 - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6770358>)

Enligt SBC:s hälsoenkät 2020 hade tio hundar (3,5%) problem med sina klor, varav sju stycken (2,5%) med diagnosen SLO. I föregående hälsoenkät (2013) uppgavs 15 hundar ha konstaterad SLO

(4,6%). Enligt Beacon for Health är siffran 3,6% och enligt den senaste hälsoenkäten i Storbritannien 28 (2,3%).

För närvarande pågår ingen aktiv forskning på vare sig Addisons sjukdom eller SLO på SLU. Avels- och uppfödarsektionen är dock i kontakt med forskare på SLU om fortsatt insamling av blodprover och ett möte är planerat under senare delen av sommaren 2023.

Sköldkörtelrubbing

Sköldkörtelrubbing är den allra vanligaste hormonsjukdomen hos hund. Sjukdomen är autoimmun vilket innebär att kroppens immunförsvar felaktigt bryter ner kroppsegen vävnad, i det här fallet sköldkörteln. Sköldkörteln producerar de viktiga hormonerna tyroxin (T4) och trijodtyronin (T3), vilka styr kroppens ämnesomsättning. Produktionen av T3 och T4 regleras genom hypofysens hormon TSH (tyroideastimulerande hormon).

De kliniska symtomen på sköldkörtelrubbing kan variera mellan individer och raser. Eftersom sköldkörtelns hormonutsöndring är viktig för hela kroppen kan flera organ drabbas. Hunden blir ofta trött, frusen, får dålig pälskvalité, ökar i vikt och får lägre hjärtfrekvens. Eftersom symtom vanligen uppkommer först i sjukdomens senare fas, det vill säga då hunden hunnit bli äldre, förväxlas de lätt med vanliga ålderskrämpor.

<https://www.slu.se/fakulteter/vh/forskning/forskningsprojekt/hund/hundgenetikgruppen-skoldkörtelrubbing/>

I SBC:s hälsoenkät från 2020 rapporteras sex hundar (2,1%) ha sköldkörtelrubbing. En av hundarna har även Addisons sjukdom och en har DLE - discoid lupus erythematosus - en autoimmun hudsjukdom.

Långsiktiga mål

- Att minska förekomsten av SLO inom rasen.
- Att minska förekomsten av Addisons sjukdom inom rasen.
- Att minska förekomsten av övriga autoimmuna sjukdomar inom rasen.

Handlingsplan

- Sjuka djur ska tas ur avel. Parningar mellan två individer vilka båda har nära släktingar med autoimmun sjukdom ska undvikas.
- Verka för att SBC:s funktionärer, uppfödare och hundägare tillsammans skapar en förtroendefull miljö gällande autoimmuna sjukdomar. Detta kräver en öppen attityd där uppfödare och ägare informerar om kända sjuka hundar, som är släkt med avelsdjuren, vid tilltänkta parningar.
- Följa utvecklingen i rasen genom regelbundna, riktade hälsoenkäter.
- Kommunicera med rasklubbar i andra länder kring forskning för att hålla oss uppdaterade.
- Anordna regelbundna uppfödarmöten där gemensamma erfarenheter kan redovisas och diskuteras.
- Fortsatt kontakt med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) beträffande forskning på SLO och Addisons sjukdom.

Exteriör och funktion

Nuläge

Bearded collien håller hög standard i Sverige. Majoriteten av de utställda hundarna av rasen får excellent eller very good på utställning.

Det typiska för en bearded collie är att kroppen skall vara lång och rörlig. Proportionerna är viktiga och beskrivs 4 till 5 (normalhunden beskrivs 9 till 10). Den ska ha en stark kroppsbyggnad utan att vara tung.

Är hunden av rätt typ ger den ett tydligt rektangulärt intryck, där längden till stor del utgörs av bröstkorgen.

Bearded colliens ursprung och funktion som vallhund gör att den måste vara välbyggd med god anatomi som speglar sig i de rastypiska rörelserna. Hunden skall hålla för en hel dags arbete och måste därför röra sig effektivt. De långa vägvinnande rörelserna är mycket karaktäristiska för rasen. Vilja och framåtanda i steget som är mjukt och flytande samt täcker marken väl är ett måste för en bearded collie. Ryggen ska vara fast och aldrig svikta i rörelse. Det kan se tjugigt ut när hunden travar med huvudet högt, men det mest naturliga och korrekta är att den sänker huvudet i rörelse. En bearded collie ska visas i löst koppel. Då kommer rörelserna bäst till sin rätt.

Huvudets proportioner och uttryck är viktiga för rätt rastyp. Smala nospartier, käkar och trånga bett är att uppmärksamma.

Päls av rätt kvalité är av största vikt. Den består av underull, som är mjuk, ullig, tät och täckhår som är grov, rak och kraftig. En korrekt päls är smutsavstötande. I nuläget ses hundar med rikliga, långa och även mjuka pälsar, vilket inte blir rastypiskt.

”Typglidningar” och icke önskvärda detaljer som inte överensstämmer med rasens standard, såsom korta hundar, trippande rörelser eller lång, tjock och fotsid päls samt långa mustascher som ger ett felaktigt uttryck förekommer. Det är viktigt att domare och uppfödare läser och förstår rasstandardens, så att liknande felaktigheter inte normaliseras. Än så länge är det vanligare i andra länder, men bör uppmärksammas.

Mål

Rasens ursprungliga, funktionella exteriör ska behållas. Det innebär att standardens beskrivning av de rätta proportionerna, vägvinnande rörelserna, käkar och tänder samt päls av rätt kvalité och mängd skall beaktas i aveln.

Handlingsplan

- SBC uppmuntrar till att väcka intresset för utställning genom att arrangera inofficiella och officiella utställningar runt om i landet utspridda under året.
- Distriktsombuden arrangerar ringträning för att uppmuntra till utställning.
- Klubben har som tradition att lista de tio vinstrikaste hundarna av respektive kön samt veteraner.
- SBC utbildar medlemmar genom exteriörutbildningar.

- SBC tillhandahåller utställningskritiker på hemsida.
- Den enskilda uppfödaren och hanhundsägaren bör ha god kännedom om rasstandarderna.
- Varje år bjuda in rasspecialister från både Sverige och andra länder att döma de specialer som arrangeras av SBC.
- Synliggöra i medlemstidningen kommentar från rasspecialister som dömt special.
- Genom digitala och fysiska möten mellan uppfödare/medlemmar, både i Sverige och andra länder, utbilda och byta erfarenheter.
- Genom att arrangera domarkonferenser både synliggöra och förmedla vad som i nuläget anses viktigt att notera för de svenska domarna. Domarna skall vara väl förtrogna med rasstandarderna.

Handlingsplan för rasklubben

- Väcka intresse för rasen och inkludera nya människor till rasen och klubben.
- Främja hållbar avel, genom att förankra vårt RAS dokument och hålla utbildningar. Uppmuntra till SKK:s utbildningar i ämnet.
- Stötta SBC-medlemmar och blivande medlemmar till ett tryggt hundliv, genom rådgivning och utbildningar.
- Utbilda och fortbilda avelsfunktionärer som kan lämna information och råd i avelsfrågor till SBC:s uppfödare och blivande uppfödare.
- SBC:s sektioner verkar för att klubben arbetar decentraliserat och med aktiviteter som främjar rasen och medlemmarnas önskemål.
- Stärka trygga hundköp genom SBC:s valpförmedling/omplacering och SKK:s Köpahund
- Motivera medlemmarna i SBC till att tävla, göra vällanlagstest, BPH-beskriva och ställa ut sina hundar
- SBC är positiva till att exteriördomare vill utbilda sig på rasen och välkomnar ansökningar.
- SBC ser med glädje att fler vällanlagsdomare utbildar sig för att ge medlemmar över hela landet möjlighet att göra anlagstestet med sina bearded collies.
- SBC sammanställer varje år statistik och årsresultat i Skockens årskrönika

Förankringsprocess

- Avel- och uppfödarsektionen har i uppdrag av styrelsen sammanställt RAS 2023
- Samtliga medlemmar har bjudits in till ett digitalt medlemsmöte i juli -23 för en första genomgång av dokumentet. 25 deltagare. Givande diskussioner kring samtliga delar i RAS
- Under 2022 genomförde klubben ett mycket givande "Swedish fika" under jubileumsdagarna på Gålö med ett 50-tal deltagare som i grupper diskuterade och antecknade idéer, synpunkter och önskemål till klubben och dess verksamhet – ett mycket lyckat arrangemang.
- I samband med officiell utställning i Svenstavik kallade sektionen till ett så kallat "Swedish fika" för ytterligare en genomgång av RAS efter att det reviderats.
- Medlemmarna har under åren erbjudits att lyssna till föreläsningar och webinarium. Digitala och fysiska raskonferenser med aktuella ämnen. BPH analys med SKK:s mentalpool.
- Hälso- och mentalkäter är gjorda inom de aktuella år detta RAS ser tillbaka på och har förankrats vid klubbens raskonferenser.

Källförteckning

[SKK Avelsdata](#)

[Sveriges Lantbruksuniversitet - SLU](#)

[SBC:s mentalkät 2022](#)

[SBC:s hälsoenkät 2020](#)

[SKK:s 200-analys BPH](#)